

Poř. č. 11/2004

Stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k možnosti aplikace § 8 odst. 5 trestního řádu ve vztahu k soudním exekutorům a jejich zaměstnancům

I. Ustanovení § 8 odst. 5 trestního řádu lze použít jen tam, kde ani trestní řád, ani zákon upravující zvláštní povinnost mlčenlivosti neobsahují žádnou úpravu konkrétně vymezující podmínky pro sdělování údajů chráněných touto povinností mlčenlivosti pro účely trestního řízení na základě dožádání orgánů činných v trestním řízení, v rámci procesní součinnosti s těmito orgány.

II. Za takovou konkrétní úpravu nelze považovat výslovně stanovenou zvláštní oznamovací povinnost, jakou je např. oznamovací povinnost soudních exekutorů stanovená v § 31 odst. 7 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád). Proto pokud na základě řádně odůvodněné žádosti orgánů činných v trestním řízení o sdělení konkrétních údajů nezbytných pro objasnění věci Exekutorská komora České republiky nezproští podle § 31 odst. 2 exekučního řádu exekutora (jeho zaměstnance) povinnosti mlčenlivosti, lze požadovat sdělení takových údajů se souhlasem soudce podle § 8 odst. 5 trestního řádu, je-li to nezbytné pro splnění účelu trestního řízení a nelze-li požadované informace zjistit jinak (např. nahlédnutím do exekučního spisu).

Exekutorská komora ČR (dále jen „Komora“) se obrátila na Nejvyšší státní zastupitelství s podnětem k vydání stanoviska k otázce použitelnosti § 8 odst. 5 tr. ř. v případech, kdy Komora odmítne vyhovět žádosti orgánů činných v trestním řízení o zproštění příslušného exekutora nebo jeho zaměstnance zákonem stanovené povinnosti mlčenlivosti podle § 31 odst. 2 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, podle něhož povinnosti mlčenlivosti může exekutora zprostit orgán Komory, a to pouze z důvodů zvláštního zřetele hodných, v nezbytné míře a pro jednotlivý případ. Orgány činné v trestním řízení opakovaně reagovaly na toto odmítnutí postupem podle citovaného ustanovení trestního řádu, tedy podáním žádosti soudci o vydání předchozího souhlasu ke sdělení skutečností podléhajících této povinnosti mlčenlivosti. Soudce takovému návrhu vyhověl, což Komora považuje za nesprávné.

Komora především poukazuje na ustanovení § 28 věty druhé a § 52 odst. 2 exekučního řádu, podle nichž se úkony soudního exekutora považují za úkony soudu a soudní exekutor má při výkonu exekuční i další činnosti postavení a všechna oprávnění, která má předseda senátu, samosoudce nebo zaměstnanci soudu. Ustanovení § 31 exekučního řádu, které upravuje problematiku zákonné povinnosti mlčenlivosti soudního exekutora a jeho zaměstnanců (tedy exekutorských kandidátů, exekutorských koncipientů a dalších zaměstnanců soudního exekutora) je ustanovením zvláštního zákona, jež jednoznačně stanoví zvláštní podmínky, za nichž lze pro účely trestního řízení sdělovat skutečnosti, které jsou podle takového zákona utajovány, nebo na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti. To stanoví jen jedinou podmínku – podle § 31 odst. 7 exekučního řádu je soudní exekutor a jeho zaměstnanec povinen v rámci zákonem uložené povinnosti překazit spáchání trestného činu. Navíc je exekuční řád (ve znění ustanovení § 9, § 13 a § 14 zákona č. 279/2003 Sb. o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů) v podstatě i trestněprávním procesním předpisem (§ 76a a § 91 a exekučního řádu) a soudní exekutor je včetně svých zaměstnanců v rámci statutu veřejného činitele partnerem orgánů činných v trestním řízení (například v rámci zjišťování a při správě majetku zajištěného při neodkladných úkonech v přípravném řízení, domovních prohlídkách, apod.). Nelze si tedy ani dost dobře prakticky představit, že při prověřování případných trestních oznámení souvisejících s úkony soudních exekutorů nebo jejich zaměstnanců podle příslušných ustanovení trestního řádu, resp. zákona č. 279/2003 Sb., by byl aplikován postup podle ustanovení § 8 odst. 5 tr. ř.

Podle názoru Komory všechny tyto skutečnosti potvrzují opodstatněnost stanoviska, že při prověřování oznámení o podezření z trestné činnosti soudních exekutorů nebo jejich zaměstnanců ustanovení § 8 odst. 5 tr. ř. nelze aplikovat. Vedle skutečnosti, že aplikací tohoto ustanovení dochází k nezákonnému zásahu do zákonného oprávnění prezidia Komory rozhodovat o zproštění mlčenlivosti podle ustanovení § 31 exekučního řádu, jsou zcela pominuta ustanovení § 94 a § 95 exekučního řádu, podle kterých mohou mimo jiné i orgány činné v trestním řízení nahlížet do spisů soudního exekutora a pořizovat si z nich výpisy. Toto zákonné oprávnění orgánů činných v trestním řízení zcela dostačuje pro úkony nezbytné při prověřování trestních oznámení v případech, kdy Komora odmítne zprostit soudního exekutora nebo jeho zaměstnance zákonné povinnosti mlčenlivosti. Navíc prezidium Komory v důvodných a orgány činnými v trestním řízení řádně odůvodněných případech zprošťuje ve smyslu ustanovení § 31 exekučního řádu zákonem uložené povinnosti mlčenlivosti jak soudní exekutory, tak i jejich zaměstnance, případně ustanovuje k žádosti orgánů činných v trestním řízení bez problémů odborné konzultanty. Odmítá tak však činit tehdy, když žádost těchto orgánů není pregnantně odůvodněna nebo podstatné skutečnosti lze zjistit nahlédnutím do spisu soudního exekutora nebo jiným podobným způsobem. Tento přístup volí mimo jiné i proto, že značné množství dlužníků a neplatičů v procesním postavení povinného zneužívá institutu trestního oznámení jako nejjednoduššího prostředku k maření exekučního řízení a poškozování oprávněných, tedy věřitelů, přičemž dochází i k neúměrnému zatěžování prověřujících orgánů činných v trestním řízení. Udělené souhlasy podle § 8 odst. 5 tr. ř. navíc postrádají někdy i základní formální náležitosti.¹

¹ V konkrétním případě, kdy došlo k udělení souhlasu soudce podle ustanovení § 8 odst. 5 tr. ř. Komora namítá, že písemná vyhotovení opatření soudkyně byla nejméně ve 2 případech nepřezkoumatelná, protože v jejich písemném vyhotovení u exekutorské koncipientky chybí část jejího

Námítku Komory, podle níž nelze na činnost exekutora a dalších jeho zaměstnanců aplikovat ustanovení § 8 odst. 5 tr. ř., nelze považovat za odůvodněnou.

Právním předpisem, který upravuje povinnost mlčenlivosti soudního exekutora a jeho zaměstnanců, je výlučně exekuční řád, a nelze se proto pro tyto účely dovolávat předpisů upravujících činnost soudů. Exekuční řád stanoví ve vztahu k orgánům činným v trestním řízení, pokud jde o povinnost mlčenlivosti, v ustanovení § 31 odst. 7 jediné omezení - průlom pro případ plnění oznamovací povinnosti vyplývající z ustanovení § 167 trestního zákona o trestném činu nepřekažení trestného činu. Jde tedy o to, zda právě toto ustanovení nevylučuje aplikaci § 8 odst. 5 tr. ř., zda není ustanovením, jež upravuje „podmínky, za nichž lze pro účely trestního řízení sdělovat skutečnosti, které jsou podle takového zákona utajovány, nebo na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti“.

Formulace podmínek, za nichž lze prolomit pro účely trestního řízení tu kterou konkrétní povinnost mlčenlivosti, může být samozřejmě různá a také se v zákonech upravujících povinnost mlčenlivosti liší. Již v minulosti² zaujalo Nejvyšší státní zastupitelství názor, že záleží především na obsahu těchto ustanovení, a z obsahu konkrétního ustanovení (více než se samotných formulací) je nutno dovozovat, zda svou dikcí vymezuje podmínky uvedené v § 8 odst. 5 tr. ř., či nikoli. Možnost prolomit uvedené tajemství může být formulována i obecně, např. odkazem na působnost orgánů činných v trestním řízení jako orgánů státu. Musí ovšem být z této úpravy zřejmé, že se týká prolomení mlčenlivosti právě (také) pro účely trestního řízení.³

Na ustanovení § 8 odst. 5 tr. ř. je třeba pohlížet jako na procesní institut, který doplňuje obecnou povinnost součinnosti s orgány činnými v trestním řízení uvedenou v tomtéž ustanovení, v jeho odstavci 1 v první větě. Toto ustanovení je logickým doplňkem úpravy uvedené v odstavci 1, 2 (a také 3) a 4 (samozřejmě s absolutním omezením uvedeným v odstavci 6) a bylo doplněno do trestního řádu právě na základě předchozích nedobrych zkušeností s aplikací právní úpravy povinnosti (lépe řečeno povinností) mlčenlivosti, jejíž roztržitost v dnes již cca 140 zákonech hovoří sama za sebe.

příjmení, což znemožňuje její přesnou identifikaci i ve vztahu k zákonné možnosti odmítnout výpověď jako osoby blízké soudní exekutorce. U zaměstnance soudní exekutorky bylo navíc uvedeno, že tento je „soudním vykonavatelem“, což neodpovídá skutečnosti.

² Ve stanovisku poř. č. 1/2003 Sb. v. s. NSZ, jež se týkalo zapůjčování spisů Národního bezpečnostního úřadu pro účely trestního řízení, pokud obsahovaly informace získané Národním bezpečnostním úřadem ze součinnosti se zpravodajskými službami.

³ Z odůvodnění lze uvést: „Může být namítáno, že ustanovení § 8 odst. 3 zákona č. 153/1994 Sb. nenaplní požadavek § 8 odst. 4 tr. ř., protože není dostatečně konkrétní. Trestní řád tu požaduje výslovnou úpravu podmínek, za nichž lze pro účely trestního řízení sdělovat takto chráněné údaje. Ustanovení § 8 odst. 3 zákona o zpravodajských službách však tímto ustanovením bezesporu je, neboť - ač výslovně nepoužívá termínu "pro účely trestního řízení" - z jeho dikce "Zpravodajské služby předávají státním orgánům a policejním orgánům informace o zjištěních, která náleží do oboru jejich působnosti; to neplatí, jestliže by poskytnutí ohrozilo důležitý zájem sledovaný příslušnou zpravodajskou službou" je zřetelně patrné, že se tu má právě mimo jiné na mysli i sdělování zpravodajskými službami získávaných údajů pro účely trestního řízení. I když je tu účel trestního řízení označen vlastně zástupným pojmem policejního orgánu a odkazem na to, že jde o zjištění spadající do oboru jeho působnosti, nelze pochybovat o tom, že takto vymezená součinnost je právě tím, co má na mysli § 8 odst. 4 tr. ř. (po novele č. 283/2004 Sb. již § 8 odst. 5 tr. ř.) - vymezením podmínek, za nichž zpravodajské služby mohou předávat orgánům činným v trestním řízení svá zjištění pro účely trestního řízení. A to včetně omezení, že tak neučiní, jestliže by poskytnutí ohrozilo důležitý zájem sledovaný příslušnou zpravodajskou službou.“

Ustanovení § 8 odst. 5 tr. ř. řeší otázky *součinnosti při dožádání podle § 8 odst. 1 tr. ř. první věty*, a nikoli *oznamovací povinnost* (a to ani uloženou státním orgánům podle věty druhé tohoto ustanovení). Když se v minulosti Nejvyšší státní zastupitelství zabývalo vztahem jednotlivých odstavců ustanovení § 8 tr. ř. (tehdy platily jen odstavce 1, 2 a 3 a úprava uvedená dnes v odst. 5 ještě neexistovala), zaujalo stanovisko, jehož podstatou je, že celé toto ustanovení tvoří ucelený komplex, souhrn pravidel, který je nutno (a současně i možno vyložit) jen ve vzájemných souvislostech a nikoli odděleně nebo dokonce v protikladu k sobě.⁴

Dnes tedy ustanovení § 8 odst. 5 tr. ř. doplňuje úpravu součinnosti mezi orgány činnými v trestním řízení a subjekty, jimž je uložena povinnost mlčenlivosti, tím, že konstruuje postup, jehož použití je dovoleno za splnění podmínky, že *neexistuje* (dostatečně) konkrétní právní úprava, jež - při současném vymezení povinnosti mlčenlivosti - by současně stanovila podmínky pro její prolomení pro potřebu trestního řízení. Pro potřebu orgánů činných v trestním řízení, které se na subjekt vázáný touto povinností mlčenlivosti obrátí z důvodů vedeného trestního řízení ve zcela konkrétní trestní věci. Jinak řečeno - užití tohoto ustanovení trestního řádu je možno za podmínky, kde by - nebýt právě jeho - takový subjekt musel odmítnout součinnost s orgány činnými v trestním řízení nikoli proto, že požadavek orgánu činného v trestním řízení na sdělení určité informace jde již ***nad rámec*** podmínek, dovolujících prolomení povinnosti mlčenlivosti pro potřebu trestního řízení v rámci oné *procesní součinnosti*, ale kde ***takový rámec není ani vymezen***.

Toto ustanovení se tedy uplatní v případech, kdy zákonodárce nezakotvil ***žádná pravidla***, podle nichž by mohla být příslušnými subjekty - tedy orgány činnými v trestním řízení jako dožadujícím subjektem na jedné straně, a na druhé straně tím, kdo nese uvedenou povinnost mlčenlivosti a je tedy subjektem dožádaným, poměřována *v konkrétní trestní věci* důležitost veřejného zájmu na objasňování trestných činů a stíhání jejich pachatelů, s důležitostí zájmu, pro který stát stanoví nebo uznává příslušnou povinnost mlčenlivosti ohledně některých údajů, jež musí obecně respektovat jak jejich nositelé tak i ti, kdož by je chtěli od nich získat.⁵ Jestliže tu taková úprava chybí a nelze proto oba zájmy konfrontovat v rámci pravidel stanovených zákonem, nastupuje tu - z přirozeného důvodu důležitosti ochrany zájmů krytých státem uznanou nebo stanovenou povinností mlčenlivosti - na místo arbitra nezávislý soudce, jehož úkolem je přezkoumat závažnost (důležitost) obou těchto zájmů a rozhodnout, který z nich má v daném konkrétním případě převážit.

Pochopitelně (to platí zcela obecně, nejen pro případ aplikace tohoto ustanovení vůči soudním exekutorům a jejich zaměstnancům), protože jde o průlom do povinnosti mlčenlivosti uznané či uložené státem, požívající z tohoto důvodu zvláštní ochrany (zpravidla proto, že se dotýká práva na ochranu soukromí), je i tento

⁴ Nejprve ve stanovisku poř. č. 28/2000 Sb. v. s. NSZ a poté ještě - s hodnocením oznamovací povinnosti plynoucí z § 8 odst. 1 druhé věty tr. ř. ve stanovisku poř. č. 17/2002 Sb. v. s. NSZ.

⁵ Tedy je vlastně takto získat nepřímou a bez výslovného svolení od těch, jichž se týkají a již je těmto subjektům svěřili, ať v dobré víře při žádosti o poskytnutí určité služby, či na základě povinnosti uložené zákonem či na základě zákona. To je i smysl ochrany poskytované určitým informacím povinností mlčenlivosti, a to lze také vyčíst z důvodové zprávy k návrhu novely trestního řádu ohledně tohoto ustanovení (parlamentní tisk č. 875, pramen ASPI): „Pro případ, kdy zákon nestanoví zvláštní podmínky, za nichž lze pro účely trestního řízení sdělovat skutečnosti, které jsou podle takového zákona utajovány, nebo na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti, lze tyto skutečnosti pro trestní řízení vyžadovat po předchozím souhlasu soudce, čímž je zajištěna dostatečná ochrana informací chráněných utajením nebo státem uloženou či uznanou povinností mlčenlivosti a zároveň i zajištěna možnost účinného provádění trestního řízení.“

postup dovolen jen tam, kde jde o nezbytně nutný úkon, který je třeba provést ke splnění účelu trestního řízení, musí být při něm dbáno zásad přiměřenosti (§ 2 odst. 4 tr. ř.), subsidiarity (pokud nelze požadované údaje zjistit jiným způsobem, méně intenzivně zasahujícím do chráněných sfér) a musí být přitom omezen jen na skutečnosti nezbytně nutné k objasnění věci (což vyplývá z obou uvedených zásad). Ostatně stejné zásady platí (a je to třeba pro úplnost též zmínit) i pro samotné žádosti, které orgány činné v trestním řízení podávají orgánům nadaným pravomocí zprostit dožadovaný subjekt povinnosti mlčenlivosti (v řešeném případě tedy i pro žádosti adresované Exekutorské komoře ČR s požadavkem, aby Komora zprostita příslušného exekutora či jeho zaměstnance povinnosti mlčenlivosti). Nejde tedy o neomezené volné uvážení ani na straně orgánů činných v trestním řízení požadujících sdělení určitých údajů chráněných povinností mlčenlivosti, ani na straně soudce rozhodujícího o udělení souhlasu podle § 8 odst. 5 tr. ř., ale o výjimku z pravidla, která musí splňovat poměrně přísná kritéria vyplývající z výše uvedených principů.⁶

S těmito pravidly, která budou mít tak či onak v převažující míře procedurální charakter, nelze směřovat určitá omezení zákonné povinnosti mlčenlivosti, která jsou stanovena primárně nikoli z hlediska úpravy pravidel *součinnosti* těchto subjektů s orgány činnými v trestním řízení v určitém trestním procesu (v konkrétní trestní věci; i když se – konec konců – do této „povinnosti součinnosti“ také posléze přetransformují), která jsou však vyjádřením stupně důležitosti (závažnosti) veřejného zájmu státu na stíhání určitých typů jednání nebo na zabránění určitým typům takových jednání – tedy na zabránění (překažení) některým trestným činům či jejich objasnění a stíhání jejich pachatelů, pokud již byly spáchány, a kdy dotýčný subjekt, zavázaný jinak k povinnosti mlčenlivosti, pokud se o těchto skutečnostech dozví, je *povinen o nich sám informovat* orgány činné v trestním řízení.

Tyto případy prolomení povinnosti mlčenlivosti jsou rovněž řešeny (přínejmenším zpravidla, což není nejpodstatnější pro tento případ) v zákoně upravujícím určitou povinnost mlčenlivosti, a to odkazem na ustanovení o trestných činech nepřekažení trestného činu (§ 167 tr. zák.) či neoznámení trestného činu (§ 168 tr. zák.), popřípadě na obě tato ustanovení trestního práva hmotného současně. Děje se tak buď výslovným odkazem (pojmenováním, případně i číselnou citací, podobně jako je tomu právě u exekučního řádu), v některých případech je použito více či méně přesného, v každém případě ale obsahově určitého slovního odkazu na takovou povinnost.⁷ Průlom do této povinnosti mlčenlivosti provedený z určitých – zjednodušeně možno říci - *hmotněprávních* důvodů, obecně formulovaný zpravidla sice negativně (tzn. tak, že v tomto rozsahu se na získané údaje ona povinnost mlčenlivosti nevztahuje) má ale *jiný obsah*, než má na mysli ustanovení § 8 odst. 5 tr. ř., vykládáno ve vazbě na § 8 odst. 1 první větu tr. ř.

⁶ Komora opakovaně zdůrazňovala i v rámci projednávání návrhu tohoto stanoviska ústy svých zástupců, že hlavní příčinou, pro kterou v konkrétních případech nevyhověla žádosti orgánů činných v trestním řízení o zproštění povinnosti mlčenlivosti určitého exekutora či jeho zaměstnance, byl nekonkrétní požadavek orgánu činného v trestním řízení, který si – soudě podle jeho obsahu – zřejmě ani řádně neujasnil rozsah požadovaných informací (např. při zatížení soudního exekutora nápadem věcí v řádu desítek tisíc nelze vyhovět požadavku na „předložení všech spisů“ bez potřebné konkretizace, jaké údaje je třeba zjistit. Odmítnutí takového požadavku bylo Komorou učiněno naprosto důvodně, neboť je třeba považovat jej za nezákonný, odporující výše uvedeným principům zdrženlivosti a subsidiarity.

⁷ Viz např. § 56 odst. 5 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád).

Ačkoli i oznamovací povinnost (aspoň pokud jde – podle dosavadního znění trestního řádu – o státní orgány) obecně vychází z ustanovení § 8 odst. 1 tr. ř. (z jeho druhé věty), tento průlom není primárně zakotven jako povinnost k součinnosti s orgány činnými v trestním řízení, ale fakticky se rovná promítnutí pozitivně formulované a zákonem výslovně stanovené *povinnosti aktivně konat* (oznamovat podezření, podávat podněty atd.) bez toho, aniž je nutně daný subjekt předtím požádán – resp. lépe řečeno *dožádán* - některým z orgánů v trestním řízení o poskytnutí určité informace. Povinnosti konat tak, aby byla splněna povinnost uložená tomuto subjektu jiným konkrétním hmotněprávním ustanovením trestního zákona, spočívající v povinnosti překazít trestný čin nebo jej oznámit (podle konkrétní úpravy v tom kterém případě).⁸ Podstatné je tu to, že při vymezení *oznamovací povinnosti* jde o vymezení obsahu povinnosti aktivně sdělovat orgánům činným v trestním řízení určitá jednání, o nichž se subjekt, jemuž je povinnost mlčenlivosti uložena, dozvěděl ze své činnosti, zatímco u oné *procesní součinnosti* (jak je tu nazývána) jde zásadně o sdělování těchto údajů *na základě dožádání orgánu činného v trestním řízení v konkrétní trestní věci*. V obou případech je výsledkem nepochybně určitý druh součinnosti – v prvním případě zpravidla následuje ihned po oznámení takového případu dožádání orgánu činného v trestním řízení (nebo jemu obdobný úkon), jímž se orgán činný v trestním řízení dožaduje dalších bližších informací, ve druhém případě ale je požádán sám subjekt orgánem činným v trestním řízení o sdělení určitých, konkrétně (s větší či menší mírou konkrétnosti, ale vždy v mezích dovoleného rozsahu a *určitosti* vymezení) určených informací pro účely objasnění konkrétní trestní věci.

Tento závěr samozřejmě platí i pro případy, kdy nejde o povinnost oznámit či překazít trestný čin vyplývající bezprostředně a přímo z příslušného ustanovení zvláštní části trestního zákona, ale kdy tato povinnost vyplývá z jejího vymezení zakotveného přímo ve zvláštních předpisech upravujících dotčenou povinnost mlčenlivosti. Ani zde nejde primárně o *procesní součinnost*, ale o povinnost *aktivně konat, oznamovat* (tou či onou formou) určitý stanovený trestný čin, přičemž od této povinnosti⁹ je třeba odlišit povinnost *sdělovat* požadované informace orgánům činným v trestním řízení v konkrétní věci na jejich *dožádání*.

Obojí součinnost vychází ze stejného základu – z hmotněprávního vymezení určitých trestných činů, zakotvených ve zvláštní části trestního zákona, a zájmu státu na boji s určitým druhem kriminality, platí však, že ustanovení § 8 odst. 5 tr. ř. se neuplatní tam, kde jde o vymezení rozsahu *oznamovací povinnosti*, ale jen tam, kde chybí vymezení rozsahu *procesní součinnosti* s orgány činnými v trestním řízení. Nelze směšovat tyto dva různé instituty – průlom do zákonem stanovené či uznané povinnosti mlčenlivosti podle určitých procesních regulí, jejichž nedostatek je pak nahrazován postupem podle § 8 odst. 5 tr. ř., a kde se přímo předpokládá aktivita

⁸ U těchto oznamovacích povinností lze shledat odlišnost od oné povinnosti k *procesní součinnosti* i v tom, že nesplnění takové oznamovací povinnosti – na rozdíl od nesplnění „procesní“ povinnosti k součinnosti s orgány činnými v trestním řízení vyplývající obecně z ustanovení § 8 tr. ř. (které je obvykle stíhatelné toliko pořádkovými sankcemi) - je *přímo a bezprostředně* sankcionováno podle normy trestního práva *hmotného*. Je postížitelné jako některý z těchto vyjmenovaných trestných činů, v mezích zjištěné *trestněprávní odpovědnosti*.

⁹ Která je samozřejmě i zde primárně zakotvena v hmotném trestním právu. Příslušný zákon upravující povinnost mlčenlivosti „definuje“ rozsah této oznamovací povinnosti určitým způsobem – buď výslovným označením nebo slovním či obsahovým odkazem Viz např. § 24 odst. 5 písm. c) a d) [nikoli však písm. b) a f), které limitují tuto součinnost právě z pohledu ustanovení § 8 odst. 5 tr. ř.] zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů.

orgánu činného trestním řízení (povinný subjekt reaguje na jeho dožádání), s průlomem do této povinnosti mlčenlivosti, jenž je odůvodněn zájmem na zabránění, objasnění nebo stíhání zcela určitých trestných činů, u nichž je zákonem primárně stanovena povinnost dotyčného subjektu aktivně *nějak* konat.¹⁰

To je ostatně nejlépe patrné i ze samotného ustanovení § 8 tr. ř., kde se právě v důsledku letitých problémů s výkladem podmínek pro prolomení povinnosti mlčenlivosti – jejího vztahu k povinnosti *procesní* součinnosti s orgány činnými v trestním řízení v konkrétní věci na straně jedné a k povinnosti oznamovat určité trestné činy na straně druhé – objevila úprava v podobě nynějšího odstavce 4 písm. b), kde se zvláště zdůrazňuje povinnost této *procesní* součinnosti i pro případy, kdy je dána ona oznamovací povinnost.

Existují i takové úpravy povinnosti mlčenlivosti, podle nichž je součinnost s orgány činnými v trestním řízení výslovně vyloučena,¹¹ tam se samozřejmě uvedené ustanovení nemůže uplatnit. A vůbec už se nemůže uplatnit v případech, kde jde o posuzování rozsahu *oznamovací* povinnosti. Tak, jako platí, že jedině nezávislý soudce může udělením svého svolení k získání těchto informací pro účely trestního řízení prolomit určitou povinnost mlčenlivosti, stejně tak platí, že žádný soudce nemůže svým souhlasem nahradit nedostatek (neexistenci) právní úpravy oznamovací povinnosti ohledně určitého trestného činu.

Ustanovení § 8 odst. 5 tr. ř. není obecným institutem dovolujícím průlom do zákonné povinnosti mlčenlivosti absolutně ve všech případech. Toto ustanovení je nutno vykládat tak, že zvláštní úprava v jiném zákoně, jejíž absence tu dovoluje užít jím předpokládaného postupu a tím fakticky nahradit neexistující limity povinnosti mlčenlivosti volnou úvahou nezávislého soudu, musí být úpravou řešící hranice pro *vyhovování dožádání* orgánů činných v trestním řízení, dožadujících se poskytnutí informací z povinnosti mlčenlivosti pro účely objasnění konkrétní trestní věci. Takovou úpravou není úprava výslovně stanovící oznamovací povinnost ohledně určitého trestného činu (jednání podezření ze spáchání tohoto trestného činu zakládající), od níž se přirozeně také odvozuje povinnost dožádaného subjektu podat informace orgánu činnému v trestním řízení v rozsahu plnění této oznamovací povinnosti. Takovou úpravou proto není ani omezení povinnosti mlčenlivosti podle § 31 odst. 7 exekučního řádu, jež se netýká sdělování údajů pro účely trestního řízení, ale onoho institutu, podle něhož je i exekutor (stejně jako celá řada jiných subjektů)

¹⁰ Lze odkázat i na závěry trestního kolegia Nejvyššího soudu uvedené v materiálu Zpráva o analýze a vyhodnocení účinnosti novely trestního řádu č. 265/2001 Sb. ve vztahu k soudnímu řízení ze dne 29. 9. 2004 sp. zn. Ts 42/2003, kde se k problematice uplatňování § 8 odst. 5 tr. ř. uvádí mj.: „V daném případě speciální právní předpis, jímž je zákon č. 523/1992 Sb., o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců České republiky, ve znění pozdějších předpisů, ve svém ustanovení § 6 odst. 8 sice zakotvuje povinnost zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se daňový poradce (resp. jeho zástupce nebo zaměstnanec) dozvěděl v souvislosti s výkonem daňového poradenství, přičemž této povinnosti jej může zprostit pouze klient svým prohlášením, avšak na druhé straně citovaný zákon nestanoví podmínky, za nichž lze pro účely trestního řízení sdělovat skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti daňového poradce. Proto v takovém případě lze podle § 8 odst. 5 tr. ř. postupovat. V řízení před soudem takové údaje vyžádá předseda senátu nebo samosoudce, který je vždy soudcem oprávněným k takovému úkonu, aniž by si vyžadoval souhlas dalšího soudce.“ Přitom jak lze shledat nahlédnutím do citovaného ustanovení zákona č. 523/1992 Sb., jeho třetí věta zní „Povinnost mlčenlivosti se nevztahuje na případy zákonem uložené povinnosti překazit a oznámit spáchání trestného činu.“ Jde tedy přesně o tyž výklad, byť se tu argumentace, proč toto omezení povinnosti mlčenlivosti aplikaci § 8 odst. 5 tr. ř. nebrání, blíže nerozvádí.

¹¹ Viz samotný § 8 odst. 5 tr. ř. i. f.

povinen splnit svou zvláštní oznamovací povinnost, vyplývající z trestního zákona, vztahující na vymezené trestné činy (zde na trestný čin podle § 167 tr. zák.).

I možnost získávat údaje z povinnosti mlčenlivosti na základě předchozího souhlasu soudce podle § 8 odst. 5 tr. ř. je ovšem limitována - požadovat lze jen takové informace, které jsou nezbytné pro splnění účelu trestního řízení, nelze je získat jinou cestou méně intenzivně zasahující do chráněné sféry, musí být omezena na míru nezbytně nutnou pro objasnění věci. A nelze touto cestou nahrazovat zjišťování informací, které získal dotyčný subjekt od jiného subjektu, který mu je poskytl v rámci povinnosti k součinnosti stanovené zákonem, pokud to nedovolují pravidla, vážící subjekt, který takové informace získal prvotně, jako originární.¹²

Toto stanovisko se vydává podle § 12 odst. 2 zák. č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

Nejvyšší státní zástupkyně:
Mgr. Marie Benešová, v.r.

¹² K posledně uvedenému viz zmíněné stanovisko č. 1/2003 Sb. v .s. NSZ.